

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 119/2024-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Kanisová & Kanis Advokátska kancelária s. r. o., Ďumbierska 3F, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Malacky č. k. 8P/35/2022-688 z 8. novembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 12. januára 2024 domáha vyslovenia porušenia základných práv na ochranu zdravia podľa čl. 40 ods. 1 a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením okresného súdu č. k. 8P/35/2022-688 z 8. novembra 2023. Súčasne navrhuje, aby ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil a priznal jej náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 8P/35/2022 rozhoduje o návrhu otca na úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom. Okresný súd uznesením z 26. apríla 2023 nariadil vo veci znalecké dokazovanie znalcom z odboru psychológie a okrem iného uložil účastníkom konania povinnosť so znalcom na jeho požiadanie spolupracovať, poskytnúť mu súčinnosť, predložiť mu potrebné doklady, ktoré bude potrebovať na vypracovanie znaleckého posudku, poskytnúť mu potrebné informácie a dostaviť sa na miesto a v čase určenom, to všetko pod hrozbou poriadkových opatrení.

3. Mailovým prípisom z 24. augusta 2023 znalec okresnému súdu oznámil, že sťažovateľka (matka maloletých detí) sa na znalcom určené termíny znaleckého dokazovania (21. – 23. augusta 2023) nedostavila a neprivedla ani maloleté deti. Zároveň uviedol, že sťažovateľka zmarila celkovo

9 termínov znaleckej psychodiagnostiky. Otec maloletých detí znaleckú psychodiagnostiku riadne a kompletne absolvoval. Právny zástupca sťažovateľky ospravedlnil jej neúčast' mailovým podaním z 18. augusta 2023 adresovaným znalcovi s tým, že podrobenie sa znaleckému dokazovaniu by s poukazom na vyjadrenie psychológa a psychiatra mohlo ohroziť zdravotný stav sťažovateľky, ako aj maloletých detí.

4. Následne okresný súd napadnutým uznesením z 8. novembra 2023 uložil sťažovateľke poriadkovú pokutu v sume 250 eur podľa § 102 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) z dôvodu nesplnenia povinnosti uloženej jej okresným súdom, teda povinnosti spolupracovať so znalcom a poskytnúť potrebnú súčinnosť, keď sa na znalecké vyšetrenie nedostavila a odmieta sa na ňom zúčastniť. Zároveň odmieta, aby boli znaleckému vyšetreniu podrobné maloleté deti.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka vidí v napadnutom rozhodnutí okresného súdu o uložení poriadkovej pokuty arbitrárnosť, nezákonnosť, dokonca prvky šikany. Podľa názoru sťažovateľky bola jej neprítomnosť na znaleckom vyšetrení ospravedlnená s poukazom na jej nepriaznivý zdravotný stav, o čom predložila aj lekársku správu vydanú 25. septembra 2023 jej ošetrojúcim psychiatrom. Z lekárskej správy vyplýva, že jej zdravotný stav je aktuálne nezlučiteľný s možnosťou absolvovať úradné záležitosti s potenciálne zaťažujúcou alebo konfrontačnou atmosférou (súdne pojednávania, predvolania na úrady) bez rizika závažného zhoršenia zdravotného stavu. Vzhľadom na existenciu hrozby psychickej ujmy a zhoršenia psychického stavu sťažovateľky nemožno od nej spravodlivo požadovať účasť na úkonoch znaleckého dokazovania. Napriek uvedenému ju okresný súd sankcionuje z dôvodu neúčasti, ktorú jej právny zástupca riadne ospravedlnil a existenciu závažných dôvodov aj preukázal.

6. Pri ukladaní poriadkových pokút sa uplatňuje princíp primeranosti, v zmysle ktorého možno k uloženiu poriadkovej pokuty pristúpiť až po tom, čo miernejšie opatrenia uložené na účely dosiahnutia sledovaného cieľa zlyhali. V prípade sťažovateľky však okresným súdom neboli uložené žiadne miernejšie opatrenia, ale okresný súd pristúpil ihneď k uloženiu poriadkovej pokuty, v dôsledku čoho podľa názoru sťažovateľky nebol uvedený princíp dodržaný.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľky, že okresný súd jej poriadkovú pokutu v sume 250 eur uložil nezákonne. Túto námietku sťažovateľka bližšie rozvádza v dvoch rovinách. Prvou je polemika odôvodnenosti uloženia poriadkovej pokuty ako takej, druhou jej neprimeraná výška.

8. Podľa svojej konštantnej judikatúry ústavný súd nemá zásadne oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (II. ÚS 21/96, III. ÚS 151/05). Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom napokon nie je ani chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv,

ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov. Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy (I. ÚS 13/01, I. ÚS 120/04).

9. Z postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, m. m. I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00).

10. V zmysle § 102 ods. 1 písm. a) CSP môže súd uložiť poriadkovú pokutu tomu, kto sťažuje postup konania najmä tým, že nesplní povinnosť uloženú súdom a svoju nečinnosť v konaní neospravedlní včas a vážnymi okolnosťami.

11. Ústavný súd ešte pred tým, ako pristúpil k preskúmaniu napadnutého uznesenia okresného súdu, považoval za nevyhnutné opakovane poukázať na charakter tohto procesného inštitútu. Rozhodnutie o poriadkovej pokute je procesnou sankciou, ktorou je možné vynútiť si splnenie tých procesných povinností, ktoré napriek tomu, že došlo k ich účinnému uloženiu, splnené neboli. Základným predpokladom na vydanie takéhoto rozhodnutia je to, že konaním alebo opomenutím dôjde k sťaženiu postupu konania, t. j. nesplnením takej povinnosti dôjde k predĺženiu súdneho konania. Svojou podstatou tak uvedené poriadkové opatrenie umožňuje zabezpečiť nerušený priebeh konania a súčinnosť strán sporu (účastníkov konania), resp. ich zástupcov a iných subjektov v prípade, ak títo nemajú záujem podieľať sa na prebiehajúcom konaní spôsobom, ktorý zákon upravuje, alebo ak by priebeh konania iným spôsobom sťažovali, predlžovali či dokonca marili. Súčasne je rozhodnutie súdu o poriadkovom opatrení svojou povahou procesným rozhodnutím s procesnoprávnymi dôsledkami len pre určité štádium civilného sporového konania; nestáva sa samo osebe predmetom konania a nejde tak o rozhodnutie vo veci samej, ktoré by do práv a povinností strán sporu zasahovalo konečným spôsobom. Pokiaľ ide o výšku poriadkovej pokuty, tú určuje súd s prihliadnutím na povahu porušenej povinnosti, čo znamená, že pri stanovení sumy každej pokuty disponuje súd voľnou úvahou. Miera voľnej úvahy súdu však nie je absolútna, ale je obmedzená maximálnou možnou hranicou vo výške 500 eur (m. m. III. ÚS 152/2017).

12. Po oboznámení sa s relevantnou časťou odôvodnenia napadnutého uznesenia okresného súdu ústavný súd nezistil žiadny dôvod, pre ktorý by mohla vzniknúť pochybnosť o jeho ústavnej konformite. Nevyhnutnosť vykonania znaleckého dokazovania okresný súd v napadnutom uznesení zdôvodnil potrebou objektivizovať závažné skutočnosti tvrdené sťažovateľkou (matkou), ako aj otcom, týkajúce sa vzťahu každého z rodičov k maloletým deťom, ich schopnosti vykonávať starostlivosť o maloleté deti, a to z psychologického aspektu, ako aj objektivizovať tvrdenia o psychickom stave každého z rodičov. V nadväznosti na uvedené okresný súd poukázal na skutočnosť, že sťažovateľka síce odmieta podrobiť sa či maloleté deti znaleckému vyšetreniu

z dôvodu, že je to pre nich psychicky zaťažujúce, na druhej strane však pravidelne absolvuje psychiatrické vyšetrenia a psychologickému vyšetreniu opakovane podrobuje obe maloleté deti, o čom aj predkladá súdu správy (sedem vyšetrení staršieho dieťaťa u rôznych odborníkov, čiastočne súkromných). Informácie k týmto vyšetreniam podávala výlučne sťažovateľka, otec prítomný na vyšetreniach nebol, preto okresný súd vyhodnotil tento argument sťažovateľky za irelevantný. Na okresnom súde je okrem predmetného konania vedené aj konanie pod sp. zn. 8P/169/2022 o návrhu otca na uloženie výchovného opatrenia. V rámci tohto konania právna zástupkyňa sťažovateľky na pojednávaní konanom 24. októbra 2023 uviedla, že sťažovateľkina predstava účelu výchovného opatrenia je, aby psychológ prácou s maloletými deťmi zistil, či má staršie z detí panický strach z otca, teda objektivizovať ňou tvrdenu skutočnosť (výchovné opatrenie pre mladšie dieťa považuje za nevhodné z dôvodu nízkeho veku dieťaťa bez špecifikovania veku, keď by sa mohlo opätovne kontaktovať s otcom alebo sa podrobiť poradenstvu na obnovenie vzťahu s otcom). V tomto kontexte okresný súd poukázal na to, že výchovné opatrenie neslúži na objektivizáciu tvrdení rodičov, ale na nápravu vzťahov v rodine. Na objektivizáciu tvrdení rodičov je určené znalecké dokazovanie vybraným znalcom, a preto ak má matka záujem na objektivizovaní svojho tvrdenia o panickom strachu maloletých detí z otca, je potrebné, aby sa aj s deťmi zúčastnila nariadeného znaleckého úkonu, aby mohol súd vo veci rozhodnúť.

13. Z okolností posudzovanej veci, ako aj z citovanej časti napadnutého uznesenia okresného súdu je zrejmé, že dôvodom na uloženie poriadkovej pokuty podľa § 102 ods. 1 písm. a) CSP bolo opakované a zásadné odmietanie poskytnutia súčinnosti ustanovenému znalcovi zo strany sťažovateľky (deväť zmarených termínov znaleckej diagnostiky; bod 3 tohto odôvodnenia). Okresný súd pritom sťažovateľku vopred o možnosti uloženia poriadkovej pokuty poučil (v uznesení o nariadení znaleckého dokazovania z 26. apríla 2023).

14. Ústavný súd považuje napadnuté uznesenie okresného súdu z ústavného hľadiska za udržateľné aj v kontexte výšky uloženej poriadkovej pokuty. Tá totiž v rámci zákonom ustanovených medzí bola vecou voľnej úvahy súdu, ktorý ju aj primeraným spôsobom odôvodnil, keď poukázal na povahu konania, v ktorom vzhľadom na jeho predmet (starostlivosť o maloletých) je potrebné postupovať prioritne (urýchlene), čo sťažovateľka svojím správaním sťažovala.

15. Vychádzajúc z uvedených skutočností, ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie okresného súdu, ako ani postup, ktorý predchádzal jeho vydaniu, nevykazujú znaky arbitrárnosti, svojvôle alebo zjavnej neodôvodnenosti. Okresný súd podľa názoru ústavného súdu v namietanej veci sťažovateľky na zistený skutkový stav aplikoval relevantnú zákonnú úpravu a jeho právne závery nemožno hodnotiť ako také, ktoré by popierali zmysel a účel tejto právnej úpravy.

16. Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie okresného súdu nevykazuje také ústavne relevantné nedostatky, na základe ktorých by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o porušení základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ani práva na spravodlivé súdne konanie, a preto jej ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako zjavne neopodstatnenú.

17. Sťažovateľka tiež namieta, že napadnutým uznesením okresného súdu, teda rozhodnutím o uložení poriadkovej pokuty, došlo k porušeniu jej základného práva na ochranu zdravia podľa

čl. 40 ods. 1 ústavy. Svoje tvrdenie žiadnym spôsobom neodôvodnila. Ústavný súd zdôrazňuje, že zo vzájomnej väzby medzi relevantnými ustanoveniami zákona o ústavnom súde (§ 123) vyplýva, že sťažovateľ musí označiť základné práva a slobody, ktorých vyslovenia porušenia sa domáha, nielen označením príslušných článkov ústavy, listiny alebo dohovoru, ale musí ich konkretizovať aj skutkovo (m. m. IV. ÚS 124/08, IV. ÚS 146/08), t. j. uviesť, z akých dôvodov malo dôjsť k ich porušeniu, a navrhnúť v tejto súvislosti dôkazy. Z obsahu podanej ústavnej sťažnosti je preto zjavná úplná absencia náležitej kvalifikovanej právnej argumentácie.

18. Vzhľadom na to, že nesplnenie zákonom ustanovených náležitostí sa netýka len formálnych náležitostí ústavnej sťažnosti, ale týka sa aj esenciálnej obsahovej náležitosti ústavnej sťažnosti, ústavný súd sťažovateľku nevyzýval na odstránenie nedostatkov ústavnej sťažnosti (m. m. II. ÚS 102/2019). Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde z dôvodu nesplnenia zákonom ustanovených náležitostí.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. februára 2024

Libor Duľa
predseda senátu